

Als Parkinsonpatiënten worden behandeld door fysiotherapeuten die deel uitmaken van ParkinsonNet, dan is de kwaliteit van zorg hoger en zijn de kosten lager. Dit is de uitkomst van een grootschalige gecontroleerde studie, waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in de *Lancet Neurology*. Een van de oprichters van ParkinsonNet, dr. M. Munneke, licht de opzet en resultaten toe. 'Door ParkinsonNet stijgen de objectieve en subjectieve zorgkwaliteit en dalen de kosten.'

MICHIEL TENT, WETENSCHAPSJOURNALIST

Symptomatische verlichting bij de ziekte van Parkinson kan worden bereikt met diepe hersenstimulatie en farmacotherapie, maar fysiotherapie kan een aanzienlijk additioneel effect bewerkstelligen. Er is, zeker de laatste jaren, in ruime mate wetenschappelijk bewijs beschikbaar gekomen voor de effectiviteit van fysiotherapie bij Parkinson. Deze interventie heeft een duidelijke plaats gekregen in de evidence-based richtlijn *Fysiotherapie bij mensen met de ziekte van Parkinson*, gepubliceerd in 2004. Marten Munneke was een van de auteurs.

Onvoldoende kennis

Evidence en richtlijnen garanderen nog niet implementatie en voldoende niveau van zorg. 'We wisten dat er effectieve fysiotherapeutische strategieën zijn bij Parkinson, maar ook dat fysiotherapeuten er over het algemeen veel te weinig van wisten om ze in de praktijk te brengen', aldus Munneke. 'Dat komt mede doordat zij te weinig Parkinsonpatiënten zien om de nodige ervaring op te kunnen doen.' Munneke beschrijft een negatieve spiraal, waarbij de neuroloog de Parkinsonpatiënt wel naar de fysiotherapeut doorverwijst, maar zonder veel resultaat. Dit komt het vertrouwen van de neuroloog en de patiënt in de fysiotherapie niet ten goede. De fysiotherapeut van zijn kant ziet onvoldoende Parkinsonpatiënten om nascholing en specialisatie de moeite waard te maken. Samen met neuroloog Bas Bloem besloot Munneke daarom ParkinsonNet op te richten. Bloem had als voormalig topvolleyballer veel vertrouwen in de fysiotherapie verkregen. Het doel van ParkinsonNet is de paramedische zorg voor Parkinsonpatiënten beter te organiseren. Omdat Munneke aan de wieg stond van FYRANET, had hij al eerder positieve ervaringen opgedaan met

'Na zestien weken was de zorgkwaliteit toegenomen'

een netwerk van gespecialiseerde zorgverleners. FYRANET is een regionaal netwerk voor fysiotherapeuten met interesse in reumatologische aandoeningen. ParkinsonNet is iets dergelijks voor Parkinsonpatiënten, zij het grootschaliger en breder van opzet, want inmiddels gericht op alle paramedici. Munneke: 'Het

Hogere zorgkwaliteit en lagere kosten 'Behandelvolumen b

Marten Munneke (op de hurken): 'ParkinsonNet verhoogt de expertise en het onderlinge overleg bij paramedici.'

is in 2005 begonnen met een pilot in de regio Arnhem-Nijmegen. Momenteel zijn er 64 netwerken verspreid over heel Nederland. We hopen aan het eind van dit jaar zo'n 100 netwerken te hebben en daarmee in alle regio's vertegenwoordigd te zijn.'

Opzet onderzoek

Als bewegingswetenschapper stelde Munneke zich vervolgens de volgende vraag: leiden deze netwerken van speciaal opgeleide fysiotherapeuten tot betere kwaliteit van zorg, lagere kosten en gunstiger uitkomsten bij patiënten? Voor het antwoord werd onder leiding van promovendus en fysiotherapeut Maarten Nijkrake een grootschalig, gerandomiseerd gecontroleerd onderzoek opgezet. De resultaten daarvan staan in het artikel in *Lancet Neurology*. Er namen zestien regio's deel. In acht daarvan werd de werkwijze van ParkinsonNet geïntroduceerd, in de andere acht (controle)regio's niet. Deze werkwijze omvatte de volgende elementen:

- selectie van een beperkt aantal gemotiveerde fysiotherapeuten. Zo blijft het aantal patiënten per fysiotherapeut voldoende hoog terwijl wel de hele regio wordt bestreken.
- verhoging van de expertise van de fysiotherapeuten aan de hand van een vierdaagse training en follow-up seminars, en een *web based* elektronisch patiëntendossier.
- het stimuleren van interactie en samenwerking met verwijzende artsen, onder meer door het doorverwijzen te standaardiseren.

dankzij ParkinsonNet

epaalt kundigheid fysiotherapeut'

FOTOGRAFIE: ARCHIEF

• de aanwezige expertise onder de aandacht brengen bij artsen en patiënten met een brochure en een website.

Het aantal deelnemende patiënten bedroeg 699. Primaire uitkomstmaat was de score van de PSI-PD (patiëntspecifieke index voor Parkinson) na zestien weken. Deze index omvat de vijf belangrijkste terreinen waarop fysiotherapie zich bij Parkinson richt: tred, balans, transfers (zoals omdraaien in bed of opstaan uit een stoel), reiken en grijpen, en fysiek vermogen. Andere belangrijke aandachtsgebieden van de studie waren kwaliteit van zorg, efficiëntie en kosten.

Betere én goedkopere zorg

ParkinsonNet werd met succes in de acht beoogde regio's geïmplementeerd. Na zestien weken was de zorgkwaliteit toegenomen. In de ParkinsonNet-regio's was de tevredenheid van patiënten groter. De fysiotherapeuten behandelden vaker conform de richtlijnen en hadden meer patiënten per therapeut onder behandeling: ruim twee keer zo veel. 'Om Parkinson goed te kunnen behandelen, is

een bepaald volume aan patiënten per fysiotherapeut noodzakelijk. Alleen dan doet hij de vereiste ervaring op', aldus Munneke.

'Vergelijk het met een specialistische ingreep die een chirurg een minimum aantal keren per jaar moet uitvoeren om de benodigde ervaring en routine op te bouwen. Hoeveel Parkinsonpatiënten een fysiotherapeut minimaal zou moeten behandelen, weten we overigens niet. Dat is nog niet onderzocht.'

Tegenover de hogere zorgkwaliteit stonden lagere kosten. 'Dat komt onder meer door de verschuiving van dagbehandeling in de tweede lijn naar behandeling door een fysiotherapeut in de eerste lijn', aldus Munneke. 'De besparing per patiënt per halfjaar bedroeg gemiddeld 720 euro. In totaal zouden er miljoenen bespaard kunnen worden.'

Significante *health benefits* had de behandeling in ParkinsonNet-regio's na zes maanden niet. Dat wekt geen verbazing bij Munneke. 'Ook in de ParkinsonNet-regio's is niet meer dan 28 procent van de patiënten door gespecialiseerde fysiotherapeuten behandeld.' Munneke vindt dit percentage laag maar verklaarbaar. Er kon niet te veel reclame worden gemaakt voor ParkinsonNet, want dan zouden de betreffende regio's patiënten uit de controleregio's hebben kunnen aantrekken. Dat is nu in het geheel niet gebeurd. Bovendien hebben niet alle patiënten die met ParkinsonNet in aanraking kwamen, er ook gebruik van willen maken.

Niettemin wint ParkinsonNet aan bekendheid en populariteit bij artsen en patiënten. Het aantal patiënten dat wordt doorverwezen naar ParkinsonNet-fysiotherapeuten in de pilotregio Arnhem-Nijmegen neemt nog steeds toe, met zo'n drie per behandelaar per jaar. 'Deze fysiotherapeuten zijn vijf jaar geleden begonnen met drie of vier patiënten, nu hebben ze er gemiddeld achttien. Zo'n aantal maakt specialisatie de moeite waard.'

Volgend onderzoek

Inmiddels is een volgend in het oog lopend onderzoek vanuit ParkinsonNet gestart, de ParkFit-studie. 'Het betreft een vergelijking van twee bewegingsprogramma's voor Parkinsonpatiënten: een programma met de nadruk op *veel* bewegen, een ander met de nadruk op *veilig* bewegen.' De Parkinsonstichting van de Amerikaanse voormalige acteur Michael J. Fox ondersteunt dit onderzoek met een bedrag van 850.000 dollar. Dat is bijzonder, omdat de Michael J. Fox Foundation niet vaak onderzoek buiten de Verenigde Staten steunt. Munneke: 'We hopen in 2012 de eerste resultaten van de studie te overleggen.' ●

Literatuur

1. Nijkrake MJ, Keus SH, Overeem S, Oostendorp RA, Vliet Vlieland TPM, Mulleners W, Hoogerwaard EM, Bloem BR, Munneke M. *The ParkinsonNet concept: development, implementation and initial experience.* *Mov Disord* 2010; in press.
2. Munneke M, Nijkrake MJ, Keus SHJ, Kwakkel G, Berendse HW, Roos RAC, Borm GF, Adang EM, Overeem S, Bloem BR; on behalf of the ParkinsonNet Trial Study Group. *Effectiveness of community-based networks for physiotherapy in Parkinson's disease: a cluster randomised trial.* *Lancet Neurol* 2010;9(1):46-54.

Wat is ParkinsonNet?

ParkinsonNet is opgericht in 2004 en is een initiatief van het UMC St Radboud en de Werkgroep Bewegingsstoornissen van de Nederlandse Vereniging voor Neurologie. Het bestaat uit een aantal regionale netwerken van fysiotherapeuten en andere zorgverleners, die speciaal zijn getraind om patiënten met Parkinson of een Parkinsonisme volgens de richtlijnen te behandelen. De netwerken zijn gecentreerd rond een of meerdere maatschappen neurologie van de regionale ziekenhuizen. De belangrijkste gedachte achter ParkinsonNet is een betere organisatie van de zorg, waarbij een beperkt aantal gespecialiseerde fysiotherapeuten en andere hulpverleners de paramedische zorg voor Parkinsonpatiënten uitvoert. NB: ParkinsonNet was het eerste 'parelproject' ooit. ZonMw kent de parelstatus toe aan projecten die aansluiten bij een actuele ontwikkeling in de gezondheidszorg, samenwerking met verschillende partijen stimuleren, in het oog springende resultaten behalen en goed te implementeren zijn in de praktijk.